

Małgorzata Mikita*

Polski sektor bankowy wobec unijnych regulacji bankowych

Polish banking sector and the EU banking regulations: The aim of the article is to present the most important changes in the regulation of the EU banking and to refer them to the present situation in the banking sector in Poland. The article presents changes in: banking capital, liquidity requirements, capital buffers, stress tests, and banking supervision. The author claims that the banking sector in Poland is well prepared to operate under the conditions of the single European financial market.

Słowa kluczowe: *Unia Europejska, sektor bankowy, normy płynności, bufory kapitałowe, stress testy, unia bankowa, dyrektywa CRD IV, rozporządzenie CRR*

Keywords: *European Union, banking sector, liquidity requirements, capital buffers, stress tests, banking union, CRD IV Directive, CRR regulation*

* Doktor nauk ekonomicznych, Katedra Finansów i Bankowości,
Wydział Ekonomii i Zarządzania, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie;
e-mail: malgorzata.mikita@lazarski.pl.

Wstęp

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej (UE) nakłada na nasz kraj obowiązek sprostania wielu unijnym wytycznym, w tym wytycznym dotyczącym rynku bankowego. Najnowsze regulacje sektora bankowego w UE zostały przedstawione w 2013 r. w dyrektywie CRD IV (*Capital Requirements Package IV Directive*)¹ oraz rozporządzeniu CRR (*Capital*

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmie-

Requirements Regulation)², wynikają też z powołania do życia unii bankowej.

Dyrektywa CRD IV i rozporządzenie CRR (zwane w skrócie pakietem CRD IV/CRR) precyzują warunki dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności na rynku UE oraz warunki nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi działającymi na rynku unijnym. Określają zatem podstawowe ramy prawne w zakresie działania banków w krajach UE. U podstaw nowych przepisów legły wytyczne Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego³. Podstawowe regulacje pakietu CRD IV/CRR dotyczą: wysokości funduszy własnych banków, norm płynności, dźwigni finansowej, buforów kapitałowych, oceny ryzyka kredytowego, ładu korporacyjnego oraz wynagrodzenia kadry kierowniczej.

Unia bankowa precyzuje wspólne zasady dotyczące nadzoru nad bankami w UE (*Single Supervisory Mechanism*, SSM), ich restrukturyzacji i uporzędkowanej likwidacji (*Single Resolution Mechanism*, SRM), oraz gwarancji depozytów (*Single Deposit Guarantee Scheme*, SDGS). Zasady dotyczą wszystkich krajów należących do strefy euro.

Polska jako kraj członkowski UE jest zobligowana do wprowadzania wytycznych przedstawionych w pakiecie CRD IV/CRR, natomiast jeśli chodzi o unię bankową, to ma możliwość przyłączenia się do niej na zasadzie bliskiej współpracy.

Celem artykułu jest ocena stopnia stosowania unijnych regulacji przez polski sektor bankowy. W artykule zaprezentowano zmiany w zakresie: wysokości funduszy własnych banków działających w UE, norm płynności, buforów kapitałowych, *stress testów* oraz nadzoru nad rynkiem bankowym w UE.

Fundusze własne banków działających w UE

Dyrektywa CRD IV określa fundusze własne banków jako fundusze obejmujące dwa typy kapitałów. Jeden z nich to kapitał określany jako Tier I, drugi to kapitał określany jako Tier II.

---

nijająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Dz.Urz. UE L 176 z 27 czerwca 2013 r., s. 338.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE L 176 z 27 czerwca 2013 r., s. 1.

³ Szerzej na ten temat: T. Wolanin, *Bazylea III [w:] Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego*, red. S. Kasiewicz, L. Kurkliński, Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2012, s. 173.

Kapitał Tier I to kapitał służący do pokrywania strat w warunkach wypłacalności banku. Odpowiednia wielkość tego kapitału pozwala bankowi kontynuować działalność i zapewnia mu płynność finansową. Najlepszy jakościowo kapitał Tier I nazywany jest „kapitałem podstawowym Tier I” (CET1⁴). Kapitał Tier I nie jest obciążony żadnymi zobowiązaniami. Przykładem tego typu kapitału są: akcje zwykłe, nadwyżki z emisji, zyski zatrzymane, kapitał rezerwowy, fundusz ogólnego ryzyka bankowego.

Kapitał Tier II to kapitał służący do pokrywania strat w warunkach utraty wypłacalności przez bank. Pozwala bankowi na spłatę deponentów i uprzywilejowanych wierzycieli, gdy bank przestaje być wypłacalny⁵. Kapitał Tier II obejmuje instrumenty finansowe o zapadalności minimum 5 lat (np. obligacje, pożyczki podporządkowane).

Rozporządzenie CRR nakazuje, aby banki dysponowały taką wielkością kapitału, która pozwoli na pokrycie nieoczekiwanych strat i zachowanie wypłacalności w razie kryzysu. W dokumencie tym wskazano, że wymagana wielkość kapitału zależy od ryzykowności aktywów konkretnego banku. Im bardziej ryzykowne aktywa posiada bank, tym większym kapitałem musi dysponować (aktywa bezpieczne wymagają mniej kapitału, aktywa mniej bezpieczne wymagają więcej kapitału).

Wymóg w zakresie funduszy własnych wyrażony jest w postaci odsetka aktywów ważonych ryzykiem. Zgodnie z art. 92 CRR banki zobowiązane są utrzymywać współczynnik kapitału Tier I na poziomie 6% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, w tym kapitał CET1 na poziomie 4,5% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko⁶. Łączny współczynnik kapitałowy ma wynosić 8,0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko⁷.

Według stanu na koniec września 2016 r. sektor bankowy w Polsce spełniał wymagania kapitałowe określone w pakiecie CRD IV/CRR. Współczynnik kapitału podstawowego Tier I w przypadku sektora bankowego w Polsce wynosił 16,1%, współczynnik kapitału Tier II wynosił 1,6%, a łączny współczynnik kapitałowy – 17,7%⁸. Porównując powyższe wskaźniki ze wskaźnikami z poprzedniego roku (tj. 2015), można zauważyć ich wzrost (współczynnik kapitału Tier I wzrósł z 15% w 2015 r. do ponad 16% w 2016 r., łączny współczynnik kapitałowy wzrósł z 16,3% w 2015 r. do ponad 17%

⁴ [Http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements](http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements) [dostęp: 20 marca 2017 r.].

⁵ *Ibidem*.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, *op. cit.*

⁷ *Ibidem*.

⁸ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, 2017, s. 24, www.knf.gov.pl [dostęp: 20 sierpnia 2017 r.].

w 2016 r.⁹⁾¹⁰. Obserwowany wzrost to efekt pozostawienia w bankach większości zysków wypracowanych w 2015 r. oraz nowych emisji akcji¹¹.

Z danych na koniec 2016 r. wynika, że tylko jeden bank komercyjny w Polsce nie spełniał wymogów regulacyjnych w zakresie minimalnych współczynników kapitałowych. W grupie banków spółdzielczych były cztery takie banki. Łączny udział aktywów banków niespełniających wymogów kapitałowych w łącznych aktywach sektora bankowego wynosił w 2016 r. zaledwie 1,4%¹².

Normy płynności obowiązujące banki w UE

Zgodnie z rozporządzeniem CRR banki są zobowiązane przestrzegać dwóch buforów płynności. Jeden z nich dotyczy płynności krótkoterminowej – tzw. LCR (*Liquidity Coverage Ratio*), drugi płynności długoterminowej – tzw. NSFR (*Net Stable Funding Ratio*).

Wskaźnik LCR został wprowadzony w styczniu 2015 r., niemniej jego wdrażanie w poszczególnych krajach UE następuje stopniowo. Pełne wytyczne odnośnie do tego wskaźnika będą obowiązywać od 1 stycznia 2019 r. Wartość wskaźnika ma być równa lub większa 100%. Od 1 stycznia 2017 r. wymagane jest, aby sektory bankowe poszczególnych państw UE odznaczały się wysokością wskaźnika na poziomie 80%, a od 1 stycznia 2018 r. będzie obowiązywała wysokość 90%¹³. LCR przedstawia relację płynnych aktywów wysokiej jakości¹⁴ (*High Quality Liquid Assets*, HQLA) do wypływów netto w ciągu najbliższych 30 dni (*Net Cash Outflows Over a 30-day time period*, NCO). Przykładem aktywów należących do HQLA są: środki pieniężne zdeponowane w banku centralnym (w tym rezerwy obowiązkowe), papiery wartościowe wyemitowane przez rządy państw lub podmioty, które odzna-

⁹ *Ibidem*, s. 4.

¹⁰ Średnia wartość wskaźnika Tier I dla banków w UE wynosi 15,3%, natomiast średnia wartość łącznego współczynnika kapitałowego wynosi 18,1% – dane z grudnia 2015 r., A. Halesiak, *Jaki system finansowy dla Polski, Raport TEP*, Warszawa 2017, s. 29.

¹¹ Istotny wpływ na zwiększenie omawianych wielkości miało też wyłączenie ze sprawozdawczości SK Banku, który upadł pod koniec 2015 r. Jego wyniki znacznie pogorszyły miary adekwatności kapitałowej w 2015 r. w sektorze banków spółdzielczych.

¹² KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, *op. cit.*, s. 27.

¹³ BIS, *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*, January 2013, s. 2.

¹⁴ Aktywa płynne o wysokiej jakości to aktywa, które można zbyć szybko i po korzystnej cenie. Przykładem takich aktywów są m.in. te, które łatwo można zbyć w ramach operacji z bankiem centralnym.

czają się zerową wagą ryzyka (zgodnie z wytycznymi Bazylei II), oraz papiery wartościowe gwarantowane przez te kraje i podmioty, dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego, obligacje korporacyjne oraz listy zastawne o wysokim ratingu i dużej płynności¹⁵. Satysfakcjonujący poziom LCR oznacza, że aktywa płynne banku charakteryzują się niskim ryzykiem kredytowym, co czyni je bezpiecznymi i w przypadku potencjalnego odpływu środków z banku w ciągu 30-dniowego okresu napięć rynkowych pozwoli na ich pokrycie. Celem wprowadzania LCR jest zmobilizowanie banków do przebudowy struktur swoich bilansów w taki sposób, aby w przypadku napięć płynnościowych banki same poradziły sobie z tym problemem bez angażowania banków centralnych.

Wskaźnik płynności długoterminowej, NSFR, jest wyliczany przez odniesienie dostępnej kwoty stabilnych źródeł finansowania (*Available amount of stable funding*, AASF) do sumy pozycji wymagających pokrycia stabilnymi źródłami finansowania (*Required amount of stable funding*, RASH). Docelowo jego wielkość powinna wynosić minimum 100%¹⁶. Celem wprowadzania NSFR jest zmiana struktury finansowania banków. Chodzi o przejście z finansowania krótkoterminowego, opartego na odnawialnych depozytach, na depozyty średnio- i długoterminowe, jak też długoterminowe papiery dłużne, instrumenty *quasi*-kapitałowe oraz fundusze własne. Wprowadzenie wspólnych wytycznych co do NSFR ma ograniczyć zbyt dużą zależność wielu banków od hurtowego rynku pieniężnego. Zależność ta narasta w okresie dobrej koniunktury i nadpłynności sektora bankowego. Jej negatywne efekty widać głównie podczas napięć. W okresie koniunktury rośnie skala operacji na rynku międzybankowym, zaś w okresie dekonunktury gwałtownie maleje¹⁷.

Normy płynności, które obecnie obowiązują w Polsce, zostały wprowadzone w 2008 r. Ich analiza pozwala stwierdzić, że nie odbiegają one znacząco od nowych norm LCR oraz NSFR, jeśli chodzi o ich istotę, niemniej zasadnicze różnice widać w sposobie estymacji tych wskaźników. Dotyczą one przede wszystkim klasyfikacji różnych aktywów i pasywów, która w Polsce jest uznaniowa (same banki decydują o tej klasyfikacji), natomiast normy LCR i NSFR mają ściśle określoną klasyfikację według z góry wy-

¹⁵ P. Niedziółka, *Analiza potencjalnych korzyści oraz negatywnych konsekwencji wdrożenia norm LCR oraz NSFR w bankach europejskich*, <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/kwartalnik/Documents/PN231.pdf> [dostęp: 25 stycznia 2016 r.].

¹⁶ Basel Committee on Banking Supervision, *Consultative Document. Basel III: The Net Stable Funding Ratio*, styczeń 2014 r., s. 3, <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf> [dostęp: 25 stycznia 2017 r.].

¹⁷ P. Niedziółka, *Analiza potencjalnych korzyści*, *op. cit.*

znaczonych wag. Z pewnością obowiązujące obecnie normy w zakresie płynności w Polsce są mniej restrykcyjne niż te podyktowane normami LCR i NSFR.

Wyliczenie płynności według nowych norm pozwala stwierdzić, że banki w Polsce już dziś spełniają wymagania w zakresie LCR¹⁸, mimo że liczba notowanych w Polsce instrumentów, które można zaliczyć do HQLA, jest znacznie mniejsza niż w krajach odznaczających się lepiej rozwiniętym rynkiem komercyjnych i municypalnych papierów dłużnych czy listów zastawnych. Z danych na koniec 2016 r. wynika, że wszystkie banki komercyjne i spółdzielcze spełniały wymagania w zakresie LCR na poziomie 70% (większość z nich odnotowała LCR na poziomie 100%)¹⁹. Większym wyzwaniem dla banków w Polsce jest niewątpliwie norma NSFR.

Bufory kapitałowe

Bufory kapitałowe to instrumenty makroostrożnościowe, których zadaniem jest ograniczanie ryzyka systemowego. Zostały uregulowane w dyrektywie CRD IV oraz rozporządzeniu CRR. Przykładem buforów kapitałowych są: antycykliczny bufor kapitałowy, bufor ryzyka systemowego oraz bufory instytucji o znaczeniu systemowym.

Celem wprowadzenia antycyklicznego bufora kapitałowego jest ograniczanie tzw. cyklicznego ryzyka systemowego, tzn. ryzyka związanego z fazami cyklu finansowego. Bufor ten ma zapobiegać rozwijaniu nadmiernej akcji kredytowej przez banki. Przy jego określaniu bierze się pod uwagę m.in. wskaźnik kredytów do PKB. Wysokość bufora antycyklicznego nie została jednoznacznie określona w dokumentach UE. Kraje członkowskie UE mają zatem swobodę, jeśli chodzi o jego wysokość (może to być nawet 0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko). W praktyce najczęściej wskaźnik ten przyjmuje wielkość 0–2,5% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. W Polsce wysokość bufora antycyklicznego określana jest w drodze rozporządzenia Ministra Finansów, który może ją zmieniać w zależności od fazy cyklu finansowego²⁰. Rekomendacje w sprawie wysokości bufora antycyklicznego Minister Finansów otrzymuje od Komitetu Stabilności Finansowej (KSF)²¹.

¹⁸ Komunikat KNF z 29 lipca 2016 r., https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty/2016/wyniki_pko_bp_w_europejskich_testach_stresu.html.

¹⁹ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, op. cit., s. 32.

²⁰ *Nadzór makroostrożnościowy w Polsce. Ramy instytucjonalno-funkcjonalne*, Komitet Stabilności Finansowej, Warszawa 2016, s. 21.

²¹ Komitet Stabilności Finansowej to organ odpowiedzialny za sprawowanie nadzoru makroostrożnościowego w Polsce. Został powołany 5 sierpnia 2015 r. Jest organem

Następnie wskazuje instytucje, na które nakładany jest bufor ryzyka systemowego, lub rodzaje ich ekspozycji. Dodatkowo wyznacza okres obowiązywania bufora ryzyka systemowego. Przy określaniu wysokości tego bufora bierze się pod uwagę m.in. zalecenia Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego. Obecna (wg stanu z 24 marca 2017 r.) wysokość wskaźnika bufora antycyklicznego w Polsce wynosi 0%²². Podobnie jest w większości krajów UE. Tylko trzy kraje UE wprowadziły wyższy poziom tego wskaźnika, tj. Czechy – 0,5% (wielkość ta obowiązuje od 1 stycznia 2017 r.), Norwegia – 1,5% (wielkość ta obowiązuje od 30 czerwca 2016 r.) i Szwecja – 1,5% (wielkość ta obowiązuje od 27 czerwca 2016 r.)²³.

Celem wprowadzenia bufora ryzyka systemowego jest ograniczenie niecyklicznego ryzyka systemowego (nieobjętego rozporządzeniem CRR). Unia nie określiła wysokości tego wskaźnika. Jego wprowadzenie nie jest również obowiązkowe dla krajów członkowskich UE. Cechą charakterystyczną bufora ryzyka systemowego jest to, że może być nakładany nie na wszystkie, ale wybrane instytucje finansowe lub też ich ekspozycje. Przy ustalaniu wysokości bufora ryzyka systemowego Polska musi zastosować się do unijnych procedur notyfikacyjnych, jak też decyzji na szczeblu UE. Należy powiadomić o zamiarze wprowadzenia tego bufora Komisję Europejską, Europejską Radę ds. Ryzyka Systemowego, Europejski Urząd Nadzoru Bankowego oraz organy nadzoru makroostrożnościowego państw członkowskich. Jeżeli wysokość wprowadzanego bufora ma być wyższa niż 5% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, wówczas nieodzowna jest akceptacja wprowadzenia bufora przez Komisję Europejską. Jeśli decyzja ta będzie odmowna, wówczas Polska nie może wprowadzić bufora w takiej wysokości. W przypadku bufora niższego niż 3% nie jest wymagana akceptacja Komisji Europejskiej, natomiast jeśli planowany bufor ma przyjąć wartość między 3% a 5% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, wówczas Komisja Europejska wydaje opinię, jednak Minister Finansów w Polsce nie jest zobowiązany do zastosowania się do tej opinii²⁴.

Bufory instytucji o znaczeniu systemowym nakładane są tylko na wybrane instytucje. Są to tzw. instytucje ważne systemowo, co oznacza, że ich problemy generują kłopoty w wielu innych instytucjach. Może to ostatecznie dopro-

---

kolegialnym, w skład którego wchodzi: Prezes NBP, Minister Finansów, Przewodniczący KNF, Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG).

²² <https://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/bufor.aspx> [dostęp: 10 maja 2017 r.].

²³ https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/applicable/html/index.en.html [dostęp: 10 maja 2017 r.].

²⁴ *Nadzór makroostrożnościowy w Polsce, op. cit.*, s. 23.

wadzić do utraty stabilności przez system finansowy. Wśród takich instytucji znajdują się zarówno te, które mają zasięg globalny, jak też mniejsze, które mają zasięg lokalny. Bufory instytucji o znaczeniu systemowym odnoszą się do jednej i drugiej grupy instytucji. Pierwsza grupa identyfikowana jest na podstawie następujących danych: wielkość instytucji, jej powiązania z systemem finansowym, zastępowalność świadczonych przez nią usług lub infrastruktury, jej złożoność oraz zakres działalności transgranicznej. Wysokość bufora dla instytucji globalnej ważnej systemowo jest ustalana w przedziale 1–3,5% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. W Polsce nie działała żadna instytucja, która należy do grupy globalnych instytucji ważnych systemowo, dlatego też bufory globalnej instytucji o znaczeniu systemowym nie będą wprowadzane.

Inaczej jest w przypadku buforów nakładanych na inne instytucje ważne systemowo, tzn. te, które mają istotne znaczenia dla stabilności lokalnego rynku finansowego. Identyfikując te instytucje, bierze się pod uwagę: ich wielkość, znaczenie dla gospodarki kraju, w którym działają, lub UE, ich działalność transgraniczną oraz powiązania z systemem finansowym. Maksymalna wysokość tego bufora to 2% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. W Polsce instytucje ważne systemowo wskazywane są przez Ministra Finansów, który opiera się na rekomendacjach Komitetu Stabilności Finansowej.

Stress testy jako element oceny stabilności finansowej banków

Dyrektywa CRD IV oraz rozporządzenie CRR zobowiązują instytucje nadzoru i banki do przeprowadzania tzw. *stress testów* (inaczej: testów warunków skrajnych).

Stress testy służą do oceny stabilności finansowej banku. Koncentrują się na wydarzeniach, które mogą pojawić się w przyszłości, i ich potencjalnym wpływie na konkretny bank. W ramach *stress testów* dokonuje się oceny wpływu skrajnie niekorzystnych zmian na sytuację finansową banku. Przeprowadzona analiza dostarcza informacji, czy bank będzie wymagać dokapitalizowania w razie pojawienia się skrajnie niekorzystnych czynników w jego otoczeniu, czy jest w stanie przetrwać bez takiego dokapitalizowania²⁵.

Po raz pierwszy *stress testy* zastosowano w USA w latach 90. XX wieku, kiedy doszło do bankructw wielu instytucji oszczędnościowo-kredytowych. Instytucje te miały zbyt mało kapitału, aby pokryć straty wynikłe z załamania rynku

---

²⁵ M. Mikołajczyk, *Testy warunków skrajnych jako element oceny bezpieczeństwa sektora bankowego*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2015, t. 1, nr 3, s. 181.

nieruchomości w wielu amerykańskich miastach²⁶. Aby zapobiec podobnej sytuacji w przyszłości, wprowadzono *stress testy*, za pomocą których sprawdzano, jaki wpływ na bilans, kapitały banku i jego wyniki będzie miało pojawienie się niekorzystnych czynników, takich jak np. nagłe zaprzestanie spłacania przez klientów części kredytów czy upadek firm, którym bank udzielił kredytów. *Stress testy* okazały się bardzo pomocne. Dlatego też w 1996 r. Komitet Bazylejski zalecił stosowanie ich przez wszystkie instytucje finansowe w sposób regularny. Był to niewątpliwie istotny krok w kierunku zwiększenia stabilności działania banków. Problemem okazał się brak standaryzacji w zakresie wyceny aktywów i określania sytuacji kryzysowej. Ten brak spowodował, że poszczególne banki przeprowadzały *stress testy* według własnych wytycznych, co sprawiło, że ich skuteczność nie była wysoka. Sytuacja zmieniła się w 2009 r., kiedy dokonano standaryzacji wyżej wymienionych elementów. Standaryzacja pozwoliła nie tylko na ocenę stabilności poszczególnych banków w sposób porównywalny, ale także na ocenę stabilności całego sektora bankowego.

W UE *stress testy* zostały przeprowadzone po raz pierwszy w 2011 r., niemniej istotny przełom w tej kwestii nastąpił w 2013 r. Powołano wtedy do życia unię bankową. Uznano wówczas, że nieodzowne jest regularne przeprowadzanie *stress testów* (połączone z przeglądem wycen aktywów dokonywanych przez banki²⁷). *Stress testy* dokonuje Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (*European Banking Authority, EBA*)²⁸. Zgodnie z regulacjami inijnymi może przeprowadzać je corocznie, jednak w 2016 r. EBA uznał, że testy będą przeprowadzane w cyklu dwuletnim, co oznacza, że kolejne *stress testy* zostaną przeprowadzone w 2018 r.²⁹. Dane zebrane przez EBA w wyniku *stress testów* są punktem odniesienia dla działań, które po-

²⁶ A. Czerniak, *Stress test – ocena stabilności finansowej banku. Ile lina wytrzyma?*, „Polityka” z 9 grudnia 2014 r.

²⁷ Przegląd jakości aktywów prowadzony jest na podstawie zharmonizowanej definicji ekspozycji zagrożonych oraz restrukturyzacji.

²⁸ Europejski Urząd Nadzoru Bankowego jest organem UE, który odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie sektora bankowego w UE i nadzór nad nim. EBA jest częścią Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego, który obejmuje trzy organy nadzoru: Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych, Europejski Urząd Nadzoru Bankowego i Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych. EBA jest instytucją niezależną, ale odpowiada przed Parlamentem Europejskim, Radą Europejską i Komisją Europejską.

²⁹ Corocznie EBA przeprowadza tzw. ćwiczenia przejrzystości (*transparency exercise*), które obejmują większą grupę banków niż *stress testy*. Banki objęte badaniem pochodzą z Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W ramach badania EBA pozyskuje dane dotyczące: kapitału, zysków, strat, aktywów ważonych ryzykiem, ekspozycji na dług rządowy, ekspozycji nieregularnych oraz restrukturyzowanych, ryzyka rynkowe-

dejmując nadzór europejski (*Single Supervisory Mechanism*). Liczba banków podlegających ocenie zmienia się.

Europejski Urząd Nadzoru Bankowego stosuje tzw. metodę odgórną przy przeprowadzaniu *stress testów*, co oznacza, że sam przeprowadza analizę stabilności banków na podstawie przesłanych przez te banki niezbędnych danych finansowych³⁰. Przeprowadzanie *stress testów* w sposób odgórny pozwala dodatkowo na analizę stabilności całego sektora bankowego (uwzględniając powiązania między bankami).

Niesprostanie przez bank *stress testom* nie oznacza, że bank jest zagrożony upadkiem. Pokazuje jedynie, że taki bank miałby problemy finansowe w razie wystąpienia niekorzystnych warunków określonych w scenariuszu kryzysowym. Dla banku i nadzoru bankowego jest to sygnał, iż konieczna jest zmiana polityki prowadzonej przez bank, np. zaostrzenie warunków udzielania kredytów, zrezygnowanie z wypłat dywidendy czy sprzedaż najmniej dochodowych aktywów.

W 2016 r. *stress testom* poddano 51 banków działających na obszarze UE (ich łączne aktywa stanowiły 70% aktywów całego sektora bankowego), w tym 37 pochodziło ze strefy euro. Z polskich banków brał w nich udział PKO BP (największy bank w Polsce)³¹.

Stress testy z 2016 r. pokazały, że banki europejskie odznaczają się dużą stabilnością. Realizacja scenariusza niekorzystnego przedstawionego przez EBA (zakładającego spadek PKB w UE w roku 2016 o 1,2%, w 2017 r. o 1,3% i wzrost w 2018 r. o 0,7%), nie zachwiałyby stabilnością banków. Tylko jeden bank włoski – Monte dei Paschi di Siena nie spełniłby minimalnych wymogów filaru 1 dotyczących: wskaźnika dźwigni finansowej, wskaźnika kapitału CET1, wskaźnika kapitału Tier I oraz wskaźnika całkowitego kapitału³². Pozostałe badane banki nie miałyby problemu z wypłacalnością, mimo że

---

go, kredytowego, sekurytyzacji. Ilość pozyskiwanych danych jest jednak mniejsza niż w przypadku *stress testów*.

³⁰ Obok metody odgórnej przeprowadzania *stress testów* istnieje również metoda oddolna (wcześniej stosowana w UE), która polega na tym, że *stress testy* przeprowadzane są samodzielnie przez banki, a ich wyniki przesyłane są do odpowiedniego organu nadzorczego. Rola organu nadzorczego ograniczała się do ustalenia scenariuszy kryzysowych i przekazania ich bankom. Wadą takiego sposobu przeprowadzania *stress testów* jest to, że uniemożliwia efektywną ocenę stabilności całego sektora bankowego.

³¹ EBA, *2016 EU-Wide Stress Test. Results*, 29 lipca 2016 r., s. 9, <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1532819/2016-EU-wide-stress-test-Results.pdf>.

³² Wymagane w UE minimum dla wskaźnika dźwigni finansowej to 3%, dla wskaźnika kapitału CET1 – 4,5%, dla wskaźnika kapitału Tier – 6%, dla wskaźnika całkowitego kapitału – 8%.

poniosłyby duże straty wynikające z materializacji ryzyka kredytowego, operacyjnego i rynkowego. Bank PKO BP sprostał przeprowadzonym testom bez zastrzeżeń. Mimo że realizacja scenariusza przewidującego recesję doprowadziłaby do poniesienia przez ten bank strat netto w wysokości 590,2 mln euro, to nie zachwiałyby to jego stabilnością³³.

Stress testy wykorzystywane są nie tylko na szczeblu UE przez nadzorców europejskich, ale także na szczeblach krajowych przez nadzorców krajowych.

W Polsce *stress testy* stosowane są regularnie od 2011 r. Podmiotem odpowiedzialnym za ich prowadzenie jest Narodowy Bank Polski (NBP) ze względu na powierzone mu zadanie działania na rzecz stabilności systemu finansowego. Od roku 2014 NBP wykorzystuje identyczną metodologię przeprowadzania *stress testów*, jaką stosuje EBA, co umożliwia porównanie wyników banków działających w Polsce z wynikami banków działających w UE. W testach przeprowadzanych przez NBP przewiduje się przyszłą kondycję banków w Polsce w sytuacji realizacji dwóch scenariuszy (podobnie jak ma to miejsce w przypadku *stress testów* prowadzonych przez EBA), tj. scenariusza referencyjnego (najbardziej prawdopodobnego) i scenariusza szokowego, w którym uwzględnia się trzy rodzaje szoków zewnętrznych, tj. szok makroekonomiczny, szok rynkowy i szok płynności³⁴. W scenariuszu referencyjnym bazuje się na danych makroekonomicznych pochodzących z projekcji makroekonomicznej NBP.

Wyniki ostatnich *stress testów* zostały przedstawione przez NBP w grudniu 2016 r. w *Raporcie o stabilności systemu finansowego*³⁵. Podstawą dla scenariusza referencyjnego była centralna ścieżka projekcji makroekonomicznej NBP z *Raportu o inflacji, listopad 2016 r.*³⁶, którą sporządzono przy założeniu stałych stóp procentowych. Scenariusz szokowy analizował skutki hipotetycznych szoków dla banków w okresie od III kwartału 2016 r. do końca 2018 r. W ramach potencjalnego szoku makroekonomicznego przyjęto, że nastąpi kryzys instytucjonalny w UE, co przyczyni się do ograniczenia inwestycji oraz obniżenia popytu, jak też przeceny na rynkach aktywów. W rezultacie nastąpi spadek tempa wzrostu PKB u głównych partnerów gospodarczych Polski. Dodatkowo założono, że wzrost niepewności na światowych rynkach finansowych doprowadzi do umocnienia kursu franka szwajcarskiego wobec innych walut. Realizacja scenariusza szoko-

³³ EBA, *2016 EU-Wide Stress Test. Results*, 29 lipca 2016 r., *op. cit.*

³⁴ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, grudzień 2016*, s. 125, http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/raporty_i_analizy.html [dostęp: 20 maja 2017 r.].

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ NBP, *Raport o inflacji, listopad 2016 r.*, https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2016.pdf [dostęp: 20 maja 2017 r.].

wego doprowadziłaby do obniżenia tempa wzrostu gospodarczego w Polsce (przewidziano, że tempo wzrostu PKB w roku 2017 wyniosłoby 1,6%, natomiast w roku 2018 zaledwie 0,7%), wzrostu bezrobocia (do poziomu 6,5% w roku 2017 i 7,7% w roku 2018)³⁷. Ponadto przewidziano, że w scenariuszu szokowym inflacja wyniesie 1,4% w roku 2017 i 0,0% w roku 2018. W ramach potencjalnego szoku rynkowego przyjęto założenie o odpływie kapitału z Polski, co wywołałoby spadek cen polskich papierów dłużnych (założono wzrost rentowności obligacji o 300 pkt bazowych) i deprecjację złotego (założono deprecjację złotego wobec wszystkich najważniejszych walut o 30%). Deprecjacja złotego wpłynęłaby z kolei na wzrost wymogów kapitałowych oraz pogorszenie jakości portfela kredytowego banków (z uwagi na to, że wzrosłaby wartość w złotych kredytów nominowanych w walutach obcych, co automatycznie zwiększyłoby obciążenia kredytobiorców z tytułu spłacania takich kredytów). W ramach potencjalnego szoku płynnościowego analizowano, jak deprecjacja złotego, wzrost rentowności polskich obligacji skarbowych, wycofanie części depozytów oraz odpływ części finansowania zagranicznego wpłynie na sytuację płynnościową banków. *Stress testy* przeprowadzono w trzech etapach. W pierwszym etapie zbadano wpływ scenariusza referencyjnego i szokowego na koszty realizacji ryzyka kredytowego i wyniki odsetkowe banków. W drugim etapie skupiono się na wpływie powyższych scenariuszy na pozycję kapitałową banków, natomiast w trzecim – przeanalizowano wpływ na sytuację płynnościową banków. Dodatkowo analizowano, jak upadek jednego banku wpłynie na sytuację pozostałych banków (przez tzw. efekt domina).

Na podstawie wyników *stress testów* można stwierdzić, że realizacja scenariusza referencyjnego nie zachwiałaby stabilnością banków. Większość banków spełniałaby nadal kryteria adekwatności kapitałowej. Straty z tytułu ekspozycji na rynkach międzynarodowych nie wpłynęłaby istotnie na zwiększenie potrzeb kapitałowych banków z uwagi na niskie wzajemne ekspozycje banków z tytułu transakcji międzynarodowych. Pojawiłby się natomiast problem niskiej zyskowności banków³⁸. Realizacja scenariusza szokowego dałaby powody do niepokoju. Zyskowność banków spadłaby do zera. Wiele banków nie spełniłoby założonych progów kapitałowych (banki niespełniające tych progów stanowiłyby 35% aktywów całego sektora bankowego). Banki potrzebowałyby 16 mld zł dodatkowego kapitału (co stanowi ok. 28% funduszy własnych banków³⁹). Obniżyłby się średni łączny

³⁷ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, grudzień 2016, op. cit.*, s. 126.

³⁸ *Ibidem*, s. 127.

³⁹ Odnosząc do wielkości łącznych funduszy z końca czerwca 2016 r.

współczynnik kapitałowy banków, jak również współczynnik wypłacalności. Ewentualny zwrot *spreadów* walutowych dodatkowo zwiększyłby zapotrzebowanie banków na kapitał (o dodatkowe 5,7 mld zł), udział banków, które nie spełniałyby założonych progów kapitałowych w aktywach całego sektora bankowego, wzrósłby do 45%. Dodatkowo obniżyłby się łączny współczynnik wypłacalności banków⁴⁰.

Wyniki *stress testów* z grudnia 2016 r. pokazały, że sytuacja banków w zakresie stabilności pogorszyła się (porównując z wynikami *stress testów* z lutego 2016 r.⁴¹). Odporność sektora bankowego w Polsce zmniejszyła się, co wynika z pogarszającej się rentowności banków, jak też ich zdolności do zasilania funduszy własnych wypracowanymi zyskami.

Nadzór nad rynkiem bankowym w UE

Powołanie unii bankowej zaowocowało utworzeniem jednolitego mechanizmu nadzorczego w krajach nią objętych. W jego skład wchodzi: Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego (*European Systemic Risk Board*, ESRB)⁴², Europejski Urząd Nadzoru Bankowego⁴³, Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (*European Insurance and Occupational Pensions Authority*, EIOPA)⁴⁴, Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities and Markets Authority*, ESMA)⁴⁵, Wspólny Komitet Europejskich Urzędów Nadzoru (*Joint Committee*) oraz organy nadzoru państw członkowskich. Istotną rolę w funkcjonowaniu europejskiego nadzoru odgrywa ponadto Europejski Bank Centralny (EBC), który ma nadzór ostrożnościowy nad instytucjami kredytowymi działającymi w unii bankowej⁴⁶. EBC sprawuje bezpośredni nadzór nad bankami o aktywach przekraczających 30 mld euro⁴⁷.

⁴⁰ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, grudzień 2016*, op. cit., s. 128.

⁴¹ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, luty 2016*, http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/raporty_i_analazy.html [dostęp: 20 maja 2017 r.].

⁴² <http://www.esrb.europa.eu/home/html/index.en.html> [dostęp: 27 maja 2017 r.].

⁴³ http://www.eba.europa.eu/languages/home_pl [dostęp: 17 czerwca 2017 r.].

⁴⁴ <https://eiopa.europa.eu/> [dostęp: 18 czerwca 2017 r.].

⁴⁵ <https://www.esma.europa.eu/> [dostęp: 18 czerwca 2017 r.].

⁴⁶ Rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z 15 października 2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi, Dz.Urz. UE L 287, 29 października 2013 r., s. 63–89.

⁴⁷ Listę banków nadzorowanych przez EBC zob. <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ssm-listofsupervisedentities1409en.pdf?7f491a3d1ffd265b97f0ed2d9a7d939e> [dostęp: 24 marca 2017 r.].

Nadzór nad rynkiem bankowym Polsce obecnie należy do zadań Komisji Nadzoru Finansowego (KNF)⁴⁸. Instytucja ta sprawuje nadzór nad całym rynkiem finansowym w Polsce. Nadzór ten obejmuje: nadzór bankowy, emerytalny, ubezpieczeniowy, nadzór nad rynkiem kapitałowym, nadzór nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową⁴⁹, nadzór nad instytucjami płatniczymi, biurami usług płatniczych, instytucjami pieniądza elektronicznego, jak też nadzór nad agencjami ratingowymi. Celem tego nadzoru, zgodnie z art. 2 u.n.r.f., jest: *zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku finansowego, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku*. Nadzór nad działalnością KNF sprawuje Prezes Rady Ministrów. Komisja, oprócz nadzoru nad rynkiem finansowym, jest zobowiązana także do podejmowania działań w zakresie rozwoju tego rynku, jak też działań służących prawidłowemu funkcjonowaniu rynku finansowego w Polsce.

Szczegółowe cele nadzoru Komisji Nadzoru Finansowego nad rynkiem bankowym zostały sprecyzowane w art. 133 ustawy – Prawo bankowe⁵⁰. W artykule tym wskazano, że celem nadzoru jest zapewnienie bezpieczeństwa środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach w bankach, zapewnienie zgodności działania banków z przepisami ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, przepisami ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim, statutem, jak też decyzją o wydaniu zezwolenia na utworzenie banku. Według ustawy – Prawo bankowe KNF podejmuje następujące czynności w ramach sprawowanego przez siebie nadzoru nad bankami:

- ocenia sytuację finansową banków – bada wypłacalność, jakość aktywów, płynność płatniczą oraz wyniki finansowe banków,
- bada jakość zarządzania bankiem – głównie skupia się na zarządzaniu ryzykiem oraz systemie kontroli wewnętrznej,

⁴⁸ Ustawa z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, t.j. Dz.U. 2017, poz. 196; dalej: u.n.r.f.

⁴⁹ Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (KSKOK) to spółdzielnia osób prawnych zrzeszająca wszystkie spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i) w Polsce. Została utworzona w 1992 r. Celem jej działalności jest sprawowanie nadzoru nad SKOK-ami (dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami ustawy z 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. KSKOK tworzy fundusz stabilizacyjny dla realizacji wyznaczonych jej przez ustawę celów. Fundusz zasilany jest środkami wnoszonymi przez zrzeszone kasy (w wysokości co najmniej 1% ich aktywów).

⁵⁰ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, t.j. Dz.U. 2016, poz. 1988.

- bada zgodność udzielonych pożyczek, kredytów i akredytyw, jak też gwarancji bankowych i poręczeń z obowiązującymi w tymi zakresie przepisami,
- bada zgodność emitowanych przez banki papierów wartościowych z obowiązującymi w tym zakresie przepisami,
- bada zabezpieczenia i terminowość spłaty kredytów i pożyczek,
- bada przestrzeganie przez banki limitów w zakresie wymogów ostrożnościowych (limity te zostały określone w przywołanym wcześniej rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013), jak też limitów co do wysokości sumy kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń udzielonych członkowi zarządu albo rady nadzorczej banku lub osobie zajmującej stanowisko kierownicze w banku (limity te zostały określone w art. 79a ustawy – Prawo bankowe),
- ocenia proces identyfikacji, monitorowania i kontroli koncentracji ekspozycji.

Badanie i ocena nadzorcza banków odbywa się co najmniej raz w roku. Co najmniej raz na trzy lata KNF dokonuje, w ramach badania i oceny nadzorczej banku, analizy, czy bank spełnia wymogi dotyczące metod wewnętrznych. Sprawozdania finansowe banków badane są przez biegłych rewidentów. Opinia i raport biegłego rewidenta przekazywane są w ciągu 15 dni od zatwierdzenia do KNF. Jeżeli w trakcie badania wykryto nieprawidłowości, Komisja może zobowiązać bank do zlecenia biegłemu rewidentowi zbadania wszystkich sprawozdań finansowych banku, oceny portfela kredytowego, kontroli ksiąg rachunkowych. Badanie to może być również bezpośrednio zlecone przez KNF. Zgodnie z ustawą – Prawo bankowe po przeprowadzeniu nadzoru KNF może zlecić bankowi między innymi:

- podjęcie działań, które pozwolą na przywrócenie płynności płatniczej,
- podjęcie działań, które pozwolą na osiągnięcie norm dopuszczalnego ryzyka w działalności banku,
- zwiększenie funduszy własnych banku,
- zrezygnowanie z pewnych form reklamy,
- ograniczenie ryzyka, na jakie naraża się bank,
- wypełnienie dodatkowych obowiązków sprawozdawczych (lub zwiększenie częstotliwości ich wypełniania).

Komisja Nadzoru Finansowego może dodatkowo nakazać bankowi wstrzymanie wypłat z zysku, jak też czasowe wstrzymanie tworzenia nowych jednostek organizacyjnych.

W ustawie – Prawo bankowe zapisano również, że jeżeli bank nie będzie realizował zaleceń KNF, wówczas Komisja ma możliwość:

- wystąpienia o odwołanie prezesa, wiceprezesa lub tych członków zarządu, którzy są bezpośrednio odpowiedzialni za stwierdzone nieprawidłowości,
- zawieszenia w czynnościach członków zarządu,
- ograniczenia zakresu działania banku,
- nałożenia na bank kar pieniężnych,
- podjęcia decyzji o likwidacji banku.

Komisja Nadzoru Finansowego może również nakładać kary pieniężne na członków zarządu banku (do wysokości 20 mln zł). Kwoty wyegzekwowane w ramach kar pieniężnych zasilają Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Jeżeli instytucja kredytowa działa w Polsce przez oddział lub w ramach działalności transgranicznej, wówczas KNF, w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości zawiadamia władze nadzorcze kraju macierzystego lub Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (jeżeli uzna, że władze nadzorcze kraju macierzystego nie mają możliwości do skutecznej interwencji). Ma również możliwość zastosowania tych samych środków, co w przypadku banków krajowych. Jeżeli władze nadzorcze państwa macierzystego zgłoszą sprzeciw wobec działań podjętych przez KNF, wówczas sprawa może być skierowana do Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego.

Należy pamiętać, że nadzór nad działalnością instytucji kredytowej, która działa w Polsce w ramach oddziału lub działalności transgranicznej, sprawują władze nadzorcze państwa macierzystego.

Jeżeli bank krajowy działa w ramach holdingu, wówczas podlega nadzorowi skonsolidowanemu (nie wyłącza to jednak banku ze stosowania wobec niego nadzoru indywidualnego).

W art. 133 ustawy – Prawo bankowe zapisano, że KNF, wykonując swoje zadania, uwzględnia zalecenia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego. Oceniając banki, Komisja bierze pod uwagę ryzyko systemowe, jakie może generować dany bank, dokonuje też oceny ryzyka systemowego powstającego w całym systemie finansowym. Na podstawie uzyskanych rezultatów wyznacza działania na rzecz ograniczenia lub eliminacji tego ryzyka z wykorzystaniem instrumentów makroostrożnościowych wprowadzonych przez Komitet Stabilności Finansowej (zgodnie z ustawą o nadzorze makroostrożnościowym⁵¹). Jednocześnie informuje Europejski Urząd Nad-

⁵¹ Ustawa z 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, Dz.U. poz. 1513.

zoru Bankowego oraz Komitet Stabilności Finansowej, że dany bank stwarza ryzyko systemowe.

W dniu 5 sierpnia 2015 r. na mocy ustawy⁵² został ustanowiony w Polsce nadzór makroostrożnościowy. Organem, który jest odpowiedzialny za sprawowanie tego nadzoru, jest Komitet Stabilności Finansowej. Nadzór makroostrożnościowy dotyczy monitorowania ryzyka systemowego, które definiowane jest jako ryzyko pojawienia się zakłóceń w funkcjonowaniu całego systemu finansowego. Źródło tego ryzyka może pojawić się w samym systemie finansowym (np. zbyt duża dynamika akcji kredytowej czy też wysoki poziom dźwigni finansowej wykorzystywanej przez instytucje finansowe), jak również poza nim.

Zadaniem Komitetu Stabilności Finansowej jest identyfikacja i ocena tego ryzyka, a także jego monitorowanie, co ma zapewnić stabilność systemu finansowego. Stabilność tego systemu jest definiowana jako: *stan w którym system finansowy pełni swoje funkcje w sposób ciągły i efektywny, nawet w przypadku wystąpienia nieoczekiwanych i niekorzystnych zaburzeń o znacznej skali*⁵³. Materializacja ryzyka systemowego prowadzi do kryzysów finansowych, które ostatecznie uderzają także w sferę realną gospodarki. Poza zadaniami nadzorczymi KSF realizuje także zadania obejmujące zarządzanie kryzysowe.

Cel główny, jakim jest zapewnienie stabilności działania systemu finansowego w Polsce, jest osiąganym przez realizację celów pośrednich nadzoru makroostrożnościowego. Zaliczono do nich, po pierwsze, ograniczenie ryzyka wynikającego z nadmiernego zadłużenia instytucji finansowych i nadmiernego wzrostu tego zadłużenia. Po drugie, ograniczenie ryzyka wynikającego ze stosowania przez instytucje finansowe zbyt dużej dźwigni finansowej. Po trzecie, Komitet Stabilności Finansowej skupia się na ograniczeniu ryzyka wynikającego z niedopasowania należności i zobowiązań instytucji finansowych jak też ryzyka nie płynności rynków finansowych. Kolejnym obszarem monitorowanym przez Komitet Stabilności Finansowej jest koncentracja ekspozycji lub ich podobieństwa i związanych z tym powiązań między różnymi podmiotami systemu finansowego. Dodatkowo KSF dąży do zapewnienia odpowiedniej odporności infrastruktury finansowej oraz ograniczenia skłonności zarządzających instytucjami finansowymi do podejmowania nadmiernego ryzyka⁵⁴.

Komitet Stabilności Finansowej jest organem kolegialnym, w skład którego wchodzi: Prezes NBP, Minister Finansów, Przewodniczący KNF,

⁵² *Ibidem.*

⁵³ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, luty 2016, op. cit., s. 3.*

⁵⁴ *Nadzór makroostrożnościowy w Polsce, op. cit., s. 12.*

Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Oznacza to, że za utrzymanie stabilności finansowej w Polsce odpowiedzialne są cztery instytucje: Ministerstwo Finansów, Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego oraz Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Instytucje te mają różne kompetencje na rynku finansowym, co zwiększa obszar monitorowania rynku finansowego.

Wnioski

Celem artykułu była ocena stopnia stosowania unijnych regulacji przez polski sektor bankowy. Przedstawiono najistotniejsze zmiany w zakresie regulacji rynku bankowego UE i odniesiono je do obecnej sytuacji w sektorze bankowym w Polsce. Zaprezentowano zmiany w zakresie: wysokości funduszy własnych banków, norm płynności, buforów kapitałowych, *stress testów* oraz nadzoru nad rynkiem bankowym w UE. Analiza tematu pozwoliła na sprecyzowanie następujących wniosków:

- sektor bankowy w Polsce spełnia wymagania kapitałowe określone w pakiecie CRD IV/CRR, jak też normy płynności w zakresie LCR, wyzwaniem dla banków pozostaje nadal norma NSFR,
- nie ma potrzeby wprowadzania buforów globalnej instytucji o znaczeniu systemowym, gdyż w Polsce nie działa żadna instytucja, która należy do grupy globalnych instytucji ważnych systemowo,
- Bank PKO BP, który jako jedyny bank w Polsce był poddany *stress testom* przeprowadzonym w 2016 r. przez EBA, sprostał im bez zastrzeżeń,
- Komisja Nadzoru Finansowego, wykonując swoje zadania, uwzględniła zalecenia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego.

Podsumowując, należy podkreślić, że sektor bankowy w Polsce jest dobrze przygotowany do działania w warunkach jednolitego rynku finansowego UE.

Bibliografia

- Basel Committee on Banking Supervision, *Consultative Document. Basel III: The Net Stable Funding Ratio*, styczeń 2014 r., <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>.
- BIS, *Basel III: the Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*, styczeń 2013 r.
- Czerniak A., *Stress test – ocena stabilności finansowej banku. Ile lina wytrzyma?*, „Polityka” z 9 grudnia 2014 r.

- EBA, *2016 EU-Wide Stress Test. Results*, 29 lipca 2016 r., <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1532819/2016-EU-wide-stress-test-Results.pdf>.
- Halesiak A., *Jaki system finansowy dla Polski. Raport TEP*, Warszawa 2017.
- KNF, *Informacja o sytuacji banków w okresie I–IX 2016 r.*, 2016, www.knf.gov.pl.
- KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, 2017, www.knf.gov.pl.
- Mikołajczyk M., *Testy warunków skrajnych jako element oceny bezpieczeństwa sektora bankowego*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2015, t. 1, nr 3.
- Nadzór makroostrożnościowy w Polsce. Ramy instytucjonalno-funkcjonalne*, Komitet Stabilności Finansowej, Warszawa 2016.
- NBP, *Raport o inflacji*, listopad 2016, https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2016.pdf.
- NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, luty 2016*, http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/raporty_i_analazy.html.
- NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego, grudzień 2016*, http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/raporty_i_analazy.html.
- Niedziółka P., *Analiza potencjalnych korzyści oraz negatywnych konsekwencji wdrożenia norm LCR oraz NSFR w bankach europejskich*, <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/kwartalnik/Documents/PN231.pdf>.
- Wolanin T., *Bazylea III [w:] Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego*, red. S. Kasiewicz, L. Kurkliński, Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2012.

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Dz.Urz. UE L 176 z 27 czerwca 2013 r., s. 338.
- Rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z 15 października 2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi, Dz.Urz. UE L 287 z 29 października 2013 r., s. 63–89.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE L 176 z 27 czerwca 2013 r., s. 1.
- Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, t.j. Dz.U. 2016, poz. 1988.
- Ustawa z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, t.j. Dz.U. 2017, poz. 196.

Ustawa z 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, Dz.U. poz. 1513.

[Http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements.](http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements)

[Http://www.eba.europa.eu/languages/home_pl.](http://www.eba.europa.eu/languages/home_pl)

[Https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/applicable/html/index.en.html.](https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/applicable/html/index.en.html)

[Http://www.esrb.europa.eu/home/html/index.en.html.](http://www.esrb.europa.eu/home/html/index.en.html)

[Https://www.esma.europa.eu/.](https://www.esma.europa.eu/)

[Https://eiopa.europa.eu/.](https://eiopa.europa.eu/)

[Https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty/2016/wyniki_pko_bp_w_europejskich_testach_stresu.html.](https://www.knf.gov.pl/o_nas/komunikaty/2016/wyniki_pko_bp_w_europejskich_testach_stresu.html)

[Https://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/bufor.aspx.](https://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/bufor.aspx)